

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Marek Siwek

SSN Marek Dobrowolski

Protokolant starszy inspektor sądowy Marta Brzezińska

w sprawie radcy prawnego **P. T.**

obwinionego o popełnienie przewinień dyscyplinarnych z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – dalej powoływana jako: u.r.p. w zw. z art. 6, art. 11 ust. 1 i 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – powoływanego dalej jako: KERP po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, na rozprawie w 18 października 2023 r.

kasacji wniesionej przez adwokata T. W. – obrońcy obwinionego od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z dnia 16 marca 2023 r., sygn. akt [...] utrzymującego w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych [...] z dnia 1 sierpnia 2022 r., sygn., akt [...]

**uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje Wyższemu
Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych
w Warszawie do ponownego rozpoznania.**

[M. T.]

UZASADNIENIE

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych [...],
orzeczeniem z dnia 1 sierpnia 2022 r., sygn. akt [...]:

1. uznał obwinionego radcę prawnego P. T. za winnego tego, że:

- w dniu 24 kwietnia 2020 r. w miejscowości B., woj. [...], naruszył zasady etyki zawodowej oraz godność zawodu przez dopuszczenie się postępowania dyskredytującego radcę prawnego w opinii publicznej i podważającego zaufanie do zawodu radcy prawnego polegające na popełnieniu następującego przestępstwa:

- w dniu 24 kwietnia 2020 r. w B. działając w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, stosował przemoc fizyczną polegającą na kopaniu po prawej nodze w okolicy kolana post. M. R. - funkcjonariusza Komendy Powiatowej Policji w B., czym naruszył jego nietykalność cielesną oraz wypowiadał groźby karalne pozbawienia życia i zdrowia w celu zmuszenia funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w B. sierż. sztab. Z. B. i post. M. R. do zaniechania prawnych czynności służbowych w ramach podjętej w stosunku do niego interwencji, a ponadto poprzez używanie słów wulgarnych i powszechnie uznanych za obelżywe znieważał wskazanych funkcjonariuszy podczas i w związku z pełnieniem przez nich obowiązków służbowych, tj. przestępstwa z art. 224 § 2 k.k. i art. 222 § 1 k.k. i art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 12 § k.k.

- za które to przestępstwa został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 29 grudnia 2020 r., sygn. akt II K 321/20, utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 11 sierpnia 2021 r., sygn. akt II [...],

tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – dalej powoływana jako u.r.p. w zw. z art. 6, art. 11 ust. 1 i 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego – dalej powoływany jako KERP i za to przewinienie dyscyplinarne na mocy art. 65 ust. 1 pkt 4 u.r.p., wymierzył obwinionemu radcy prawnemu P. T. karę zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na czas 2 lat oraz dodatkowo, na podstawie art. 65 ust. 2b u.r.p., orzekł zakaz wykonywania patronatu na czas 4 lat;

2. uznał obwinionego radcę prawnego P. T. za winnego tego, że:

- w dniu 24 kwietnia 2020 r. w miejscowości B., woj. [...], naruszył zasady etyki zawodowej oraz godność zawodu przez dopuszczenie się postępowania dyskredytującego radcę prawnego w opinii publicznej i podważającego zaufanie do zawodu radcy prawnego polegające na popełnieniu następującego przestępstwa:
- w dniu 24 kwietnia 2020 r. w miejscowości B., woj. [...], kierował w ruchu lądowym samochodem osobowym marki S. o nr rejestracyjnym [...] będąc w stanie nietrzeźwości przy zawartości zmierzającej do stężenia 2,40 ‰ alkoholu we krwi, tj. przestępstwo z art. 178a k.k.,
- za które to przestępstwo został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w B. z dnia 29 grudnia 2020 r., sygn. akt [...], utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w T. z dnia 11 sierpnia 2021 r., sygn. akt [...],
- tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 u.r.p. w zw. z art. 6, art. 11 ust. 1 i 2 KERP i za to przewinienie dyscyplinarne na mocy art. 65 ust. 1 pkt 4 u.r.p., wymierzył obwinionemu radcy prawnemu P. T. karę zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na czas 2 lat oraz dodatkowo, na podstawie art. 65 ust. 2b u.r.p., orzekł zakaz wykonywania patronatu na czas 4 lat;
- 3. na mocy art. 65¹ ust. 1 u.r.p. w miejsce jednostkowych kar wymierzonych z osobna za zbiegające się przewinienia dyscyplinarne w pkt. I i II orzeczenia wymierzył obwinionemu karę łączną zawieszenia prawa do zawodu radcy prawnego na czas 2 lat oraz dodatkowo, na podstawie art. 65 ust. 2b powołanej ustawy, orzekł zakaz wykonywania patronatu na czas 4 lat;
- 4. na podstawie art. 70⁶ ust. 1 i 2 u.r.p. oraz uchwały Nr 86/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 20 marca 2015 r. w sprawie określenia wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego, obciążył obwinionego zryczałtowanymi kosztami postępowania w kwocie 3000 zł.

Od powyższego orzeczenia odwołanie wniósł adwokat T. W. - obrońca obwinionego radcy prawnego P. T., zaskarżając je w całości:

1. Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 2 k.p.k. zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:
 1. art. 22 § 1 k.p.k. - poprzez oddalenie wniosku obwinionego o zawieszenie postępowania;

2. art. 170 § 1 pkt 3 i pkt 5 k.p.k. - poprzez oddalenie wniosków dowodowych obwinionego zgłoszonych na rozprawie w dniu 1 sierpnia 2022 r.
3. Na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 4 k.p.k., z daleko posuniętej ostrożności procesowej, zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażąco niewspółmierność orzeczonej kary zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 2 lat.

Podnosząc powyższe zarzuty, adwokat T. W. - obrońca obwinionego radcy prawnego P. T., wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia, poprzez orzeczenie w miejsce kary zawieszenia kary grzywny i orzeczenie w konsekwencji łącznej kary grzywny, względnie o złagodzenie kary zawieszenia w czynnościach zawodowych do minimalnego okresu ustawowego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Orzeczeniem z dnia 16 marca 2023 r., sygn. akt [...], Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie utrzymał w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z dnia 1 sierpnia 2022 r., sygn. akt [...]; kosztami postępowania odwoławczego obciążył obwinionego radcę prawnego P. T. w zryczałtowanej kwocie 3 000 zł płatnych przez obwinionego na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie.

Kasację od powyższego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, złożył adwokat T. W. - obrońca obwinionego radcy prawnego P. T. W kasacji **zarzucił** rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:

1. art. 6 k.p.k. - poprzez naruszenie prawa do obrony w postępowaniu odwoławczym w postaci prawa do korzystania z obecności obrońcy;
2. art. 117 § 2 i 2a k.p.k. w zw. z art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 w zw. z art. 450 § 3 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu rozprawy odwoławczej, na której doszło do otwarcia i zamknięcia przewodu sądowego, następnie tego samego dnia do wydania orzeczenia, podczas gdy obrońca obwinionego przed terminem rozprawy

w sposób należyty usprawiedliwił swoją nieobecność, wnosząc jednocześnie o nieprzeprowadzenie ww. czynności oraz zmianę terminu rozprawy.

3. Z daleko posuniętej ostrożności procesowej zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażącą niewspółmierność orzeczonej kary zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 2 lat.

Podnosząc powyższe zarzuty, **wniósł** o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie, ewentualnie zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez orzeczenie w miejsce kary zawieszenia kary grzywny i orzeczenie w konsekwencji łącznej kary grzywny, względnie o złagodzenie kary zawieszenia w czynnościach zawodowych do minimalnego okresu ustawowego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

W postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych, kasacja - będąca nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, może, w myśl art. 62³ u.r.p., zostać wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej.

W kasacji zarzucono rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 6 k.p.k. poprzez naruszenie prawa do obrony w postępowaniu odwoławczym w postaci prawa do korzystania z obecności obrońcy oraz art. 117 § 2 i 2a k.p.k. w zw. z art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 w zw. z art. 450 § 3 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu rozprawy odwoławczej, na której doszło do otwarcia i zamknięcia przewodu sądowego, następnie tego samego dnia do wydania orzeczenia, podczas gdy obrońca obwinionego przed terminem rozprawy w sposób należyty usprawiedliwił swoją nieobecność, wnosząc jednocześnie o nieprzeprowadzenie ww. czynności oraz zmianę terminu rozprawy. Zarzut ten jest zasadny. Trafnie podniesiono w kasacji, że orzeczenie Wyższego Sądu

Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa mogącym mieć istotny wpływ na jego treść.

W myśl art. 450 § 2 k.p.k., udział w rozprawie odwoławczej stron nie jest obowiązkowy, chyba że prezes sądu lub sąd uzna to za konieczne i nie zachodzi sytuacja wymieniona w § 1 tego przepisu. I tak zgodnie z art. 450 § 3 k.p.k. niestawiennictwo należycie zawiadomionych o terminie rozprawy stron, obrońców lub pełnomocników nie tamuje rozpoznania sprawy, chyba że ich udział jest obowiązkowy. Niemniej, stosownie do art. 117 § 2 k.p.k., czynności procesowej nie przeprowadza się, jeśli osoba uprawniona do wzięcia w niej udziału, nie stawiała się i usprawiedliwiła należycie swoją nieobecność jednocześnie wnosząc o nieprzeprowadzenie czynności bez jej obecności. Zgodnie z art. 117 § 2a k.p.k., usprawiedliwienie niestawiennictwa z powodu choroby oskarżonych, świadków, obrońców, pełnomocników i innych uczestników postępowania, których obecność była obowiązkowa lub którzy wnosili o dopuszczenie do czynności, będąc uprawnionymi do wzięcia w niej udziału, wymaga przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie, wystawionego przez lekarza sądowego. Powyższe przepisy mają odpowiednie zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym dotyczącym radcy prawnego, a to w oparciu o odesłanie z art. 74¹ ust. 1 u.r.p.

W realiach niniejszej sprawy, jak wynika z akt, pierwszy termin rozprawy odwoławczej został wyznaczony na dzień 11 stycznia 2023 r. Na tej rozprawie Wyższy Sąd Dyscyplinarny odroczył ją, uwzględniając wniosek obrońcy obwinionego o odroczenie rozprawy z uwagi na chorobę radcy prawnego P. T. (k.184). Do „wiadomości” dołączono zaświadczenie lekarskie na formularzu ZUS ZLA, z którego wynikało, że obwiniony jest niezdolny do pracy od dnia 4 stycznia 2023 r. do dnia 13 stycznia 2023 r. (k. 183). Kolejny termin rozprawy odwoławczej został wyznaczony na dzień 16 marca 2023 r. Przed tym terminem rozprawy, w dniu 15 marca 2023 r., do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego wpłynęła „wiadomość elektroniczna” od adwokata T. W. – obrońcy obwinionego, z wnioskiem o odroczenie rozprawy z uwagi na chorobę obrońcy (k.197-198). W „wiadomości” wskazano, że obwiniony nie wyraża zgody na ustanowienie substytutu. Został dołączony również skan zaświadczenia lekarskiego, które nie zostało potwierdzone przez lekarza

sądowego. Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, po poinformowaniu o powyższym przez przewodniczącego składu podniósł, że z zaświadczenia lekarskiego nie wynika, iż obrońca jest niezdolny do udziału w rozprawie, a nadto, nie jest to zaświadczenie lekarza sądowego. Wyższy Sąd Dyscyplinarny postanowił kontynuować postępowanie odwoławcze wobec stwierdzenia, na podstawie art. 450 § 2 i 3 k.p.k., że udział obrońcy i obwinionego w rozprawie nie jest konieczny, gdyż nie zachodzą przesłanki do obrony obligatoryjnej. Takie postąpienie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego skutkowało rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, tj. art. 6 k.p.k. oraz art. 117 § 2 i 2a k.p.k. w zw. z art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 w zw. z art. 450 § 3 k.p.k. Ustawodawca wprowadził instytucję lekarza sądowego jako jedynego uprawnionego do usprawiedliwienia nieobecności z powodu choroby (art. 117 § 2a k.p.k.). Temu trybowi podlega usprawiedliwianie nieobecności przez: oskarżonych, świadków, obrońców i pełnomocników innych uczestników, których obecność była obowiązkowa, a ponadto tych podmiotów, których obecność nie była obowiązkowa, ale zawiadomieni o czynności nie mogą się stawić i wnoszą o jej odroczenie. Celem wskazanego przepisu jest bowiem stwierdzanie okoliczności dotyczącej niezdolności do udziału w rozprawie, przez podmioty cieszące się zaufaniem organów procesowych, tak aby wyeliminować celowe przewlekanie procesu przez osoby uprawnione do uczestnictwa w czynnościach. Z tego powodu należy uznać, iż podmiot ubiegający się o zmianę terminu czynności procesowej z powodu choroby musi dysponować stosownym dokumentem (por. S. Steinborn [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, Kodeks, t. 1, 2015, komentarz do art. 117). Trzeba jednak zauważyć, że stosowanie art. 117 § 2a k.p.k. zostało zawieszone w okresie od 18 kwietnia 2020 r. do 1 lipca 2023 r., co oznacza, że w tym czasie z wobec stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, usprawiedliwienie niestawiennictwa przed sądem z powodu choroby nie wymagało przedstawienia zaświadczenia lekarza sądowego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym. Czasowy brak konieczności przedstawienia zaświadczenia lekarza sądowego, jako usprawiedliwienia niestawiennictwa przed sądem z powodu choroby, wynika z art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych

instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono jednak uwagę, że norma ta usuwa jedynie najdalej idący wymóg, tj. konieczność przedłożenia zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego, ale w żaden sposób nie niweluje obowiązku, aby usprawiedliwienie nieobecności było „należyte” w rozumieniu art. 117 § 2 k.p.k., co powoduje, że usprawiedliwienie to nie może być dowolne (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2021 r., sygn. akt III KK 121/21, LEX nr 3219886).

Kierując powyższym, należy stwierdzić, że nieobecność adwokata T. W. - obrońcy obwinionego radcy prawnego P. T., na rozprawie odwoławczej w dniu 16 marca 2023 r. przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie była usprawiedliwiona w „należyty” sposób w rozumieniu art. 117 § 2 k.p.k. Dowodem tego było nadesłanie przez adwokata T. W. w dniu 15 marca 2023 r. informacji o chorobie z jednoczesnym wnioskiem o nieprzeprowadzanie czynności procesowych pod jego nieobecność oraz wniosku o zmianę terminu rozprawy, a także informacji, że obwiniony nie wyraża zgody na ustanowienie substytutu i załączenie do tej „wiadomości” skanu zaświadczenia lekarskiego z dnia 13 marca 2023 r., o zwolnieniu w okresie od dnia 13 marca 2023 r. do dnia 17 marca 2023 r. Wówczas, jak wyżej podano, nie obowiązywał wymóg przedstawienia zaświadczenia lekarskiego wystawionego przez lekarza sądowego. Przesłana „wiadomość” elektroniczna obrońcy obwinionego wraz ze skanem zaświadczenia lekarskiego w wystarczający sposób usprawiedliwiła zatem, że adwokat T. W. nie może się stawić na rozprawę w dniu 16 marca 2023 r. z powodu choroby, a wyraża wolę wzięcia udziału w czynnościach procesowych przed sądem odwoławczym. Pomimo tego, Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie procedował pod nieobecność obrońcy obwinionego we wskazanym dniu. Przeprowadził rozprawę odwoławczą, na której doszło do otwarcia i zamknięcia przewodu sądowego, a następnie do wydania orzeczenia. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2021 r., sygn. akt III KK 121/21, trafnie podniesiono, że przeprowadzenie rozprawy odwoławczej pod nieobecność obrońcy, który należycie usprawiedliwił swą nieobecność i wyraził wolę uczestnictwa w rozprawie, uniemożliwia mu ustne przedstawienie oświadczeń i argumentacji na poparcie zarzutów apelacji. Toteż nawet jeżeli założyć, że obrońca

nie przywołałby w swoim ustnym wystąpieniu nowych argumentów i okoliczności na poparcie zarzutów apelacji, niż te przedstawione w pisemnym środku odwoławczym, to jednak naruszenie prawa do obrony, w jego aspekcie formalnym, należy ocenić jako mogące mieć istotny wpływ na treść wyroku. Kontynuowanie zatem przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, postępowania w dniu 16 marca 2023 r. i wydanie orzeczenia, pomimo „należycie” usprawiedliwionej nieobecności obrońcy obwinionego i wyrażenia jego woli uczestnictwa w czynnościach procesowych przed tym Sądem, a także pod nieobecność obwinionego, stanowi oczywiste i rażące naruszenie prawa obwinionego radcy prawnego P. T. do obrony, zagwarantowanego w art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a uszczegółowionego w art. 6 k.p.k.

Sąd Najwyższy ograniczył rozpoznanie kasacji do dwóch zarzutów kasacyjnych, albowiem rozpoznanie trzeciego zarzutu jest, w aktualnym układzie procesowym, bezprzedmiotowe dla dalszego biegu postępowania odwoławczego od orzeczenia z dnia 1 sierpnia 2022 r., sygn. akt [...], wydanego przez Okręgowy Sąd Dyscyplinarny przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych [...] (por. art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. w zw. z art. 74¹ ust. 1 u.r.p.).

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w wyroku.

[M. T.]

(r.g.)